

Bir Devlet Üniversitesinde Okuyan Hemşirelik Öğrencilerinin Engelli Bireylere Karşı Tutum ve Davranışları

Attitudes and Behaviors of Nursing Students at a State University Against Individuals with Disabilities

Nihat SUBAY¹, Ahmet DEMİRCİOĞLU¹, Şeyma KARAKAYA¹, Abdulaziz GÜLER¹, Nursima BAYRAM¹, Saliha SimgeİNTEPE¹, Esmâ SADAK¹, Mustafa İLHAN¹, Erkan KİRAZ¹, Cansu NİRGİZ², Kamer GÜR¹

¹ Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği AD, İstanbul, Türkiye.

² Demiroğlu Bilim Üniversitesi Florence Nightingale Hastanesi Hemşirelik Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye.

Sorumlu Yazar: Cansu NİRGİZ

E-mail: cansunirgiz@hotmail.com

Gönderme Tarihi: 04.07.2022

Kabul Tarihi: 08.09.2022

ÖZ

Amaç: Bu araştırma bir devlet üniversitesinde okuyan hemşirelik öğrencilerinin engelli bireylere karşı tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Bu tanımlayıcı araştırma Aralık 2021-Şubat 2022 tarihleri arasında bir devlet üniversitesinde öğrenim gören 568 hemşirelik öğrencisi ile yürütüldü. Veriler: Sosyodemografik Anket Formu, Engelli Bireye Karşı Duyarlılık Formu, Engellilere Yönelik Çok Boyutlu Tutum Ölçeği ile toplandı, yüzdelik dağılım, ortalama, Mann Whitney U, Kruskal Wallis testleri ile değerlendirildi.

Bulgular: Öğrencilerin engelli bireylere karşı duyu alt boyutunda orta, davranış ve düşünce alt boyutunda olumlu tutuma sahip oldukları bulundu. Kadınların düşünce alt boyut puanı ve davranış alt boyut puanı erkekler göre yüksek olduğu tespit edildi ($p=0,000$). Engellilerle ilgili ders almayan öğrencilerin duyu alt boyut puan ortalaması, ders alan öğrencilere göre yüksek olduğu görüldü ($p<0,05$).

Sonuç: Öğrencilerin engelli bireylere yönelik tutumları olumlu bulundu. Bu tutumların daha olumlu yönde değişmesi için sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler işbirliği içinde engellilere yönelik farkındalığı arttıracak panel, seminer gibi programlar düzenleyebilir, öğrencilerin engelli bireylerle temasını arttırmak için engelli bireyler okula davet edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, Hemşirelik Öğrencileri, Tutum, Davranış

ABSTRACT

Aim: This research was conducted to determine the attitudes and behaviors of nursing students studying at a state university towards disabled individuals.

Methods: This descriptive study was conducted with 568 nursing students studying at a state university between December 2021 and February 2022. Data were collected with the Sociodemographic Questionnaire, the Disability Sensitivity Form, and the Multidimensional Attitude Scale towards the Disabled, and were evaluated with the percentage distribution, mean, Mann Whitney U, Kruskal Wallis tests.

Results: It was found that the students had a moderate attitude towards disabled people in the sub-dimension of emotion, and a positive attitude in the sub-dimension of behavior and thought. It was determined that women's thought sub-dimension score and behavior sub-dimension score were higher than men ($p=0,000$). It was observed that the emotional sub-dimension average score of the students who did not take courses related to the disabled was higher than the students who took the course ($p<0,05$).

Conclusion: Students' attitudes towards disabled people were found to be positive. In order to change these attitudes in a more positive way, non-governmental organizations and universities can organize programs such as panels and seminars that will increase awareness about the disabled, and disabled people can be invited to school in order to increase the contact of students with disabled people.

Keywords: Disability, Nursing Students, Attitude, Behavior

GİRİŞ

Engellilik, vücudun herhangi bir bölgesinde meydana gelen hasar veya sakatlık sonucunda bireyin kendisinden yapması beklenen aktiviteleri gerçekleştirmesini sınırlayan ya da önleyen, bireyin yaşamını büyük ölçüde etkileyen bir durumdur (Girgin ve Balci, 2015). Ülkemizde 2011 yılında toplanan verilere göre tüm yaş gruplarında en az bir engeli bulunan nüfusun oranı %6.9'dur. Nüfusun engel grubuna göre dağılımı sırasıyla; kronik hastalıkların oranı %43.9, zihinsel engelli birey oranı %20, ortopedik engeli olanların oranı %15.4, görme engellilerin oranı %11.1, işitme engellilerin oranı %9.1, ruhsal ve duygusal olarak engeli olanların oranı %8.6, diğer türlerde engeli olanların oranı %2.8, dil ve konuşma engeli olan bireylerin oranının %1.7 olduğu bildirilmiştir (https://www.aile.gov.tr/media/111110/eyhgm_istatistik_bulteni_mayis2022.pdf).

Gelişmekte olan ülkelerde meydana gelen savaşlar, terör saldırıları, doğal afetler, kazalar, zehirlenme olayları, ev yangınları, uyuşturucu bağımlılığı gibi modern yaşam tarzının dayattığı diğer faktörler engelli oranında hızlı bir artışa neden olmuştur (Şahin ve Akyol, 2010). Engelli birey oranı bu kadar artmış olmasına rağmen engelliler ve yakın çevresindeki bireyler bazı toplumlar tarafından dışlanabilmektedir. Bu problemin temelinde, engelli bireylere yönelik oluşan veya oluşturulan olumsuz tutum ve davranışlar yer almaktadır (Apaydın ve Barış, 2021).

Yapılan çalışmalara bakıldığında engelli bireylerin toplum tarafından aşağılanmaya, hor görülmeğe, ayrımcılığa maruz kaldığı ve bu tutumların bireylerin yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilediği; anksiyete, depresyon, sosyal hayattan uzaklaşma ve yalnızlık gibi sonuçlara yol açtığı görülmektedir (Şahin ve Bekir, 2016; Özdemir ve Karadağ, 2021).

Engelli bireylerin en sık başvurduğu kurumların başında sağlık kuruluşları yer almaktadır. Sağlık çalışanları ve özellikle hemşireler, engelli bireylerle yakın temasta bulunan meslek grubudur. Bu yüzden geleceğin sağlık profesyonelleri olacak hemşirelik öğrencilerinin tutum ve davranışlarını belirlemek önemlidir (Altunhan ve ark., 2021; Apaydın ve Barış, 2021). Bu nedenler ile bu araştırma, bir devlet üniversitesinde okuyan hemşirelik öğrencilerinin engelli bireylere karşı tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

2. YÖNTEM

2.1 Evren ve Örneklem

2.1.1. Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Aralık 2021-Şubat 2022 tarihleri arasında yapılan, tanımlayıcı tipte olan araştırmanın evrenini İstanbul ili Anadolu yakasında bulunan bir devlet üniversitesinde öğrenim gören hemşirelik öğrencileri oluşturmaktadır (N= 1033), çalışmada olasılıksız örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırma formlarını eksiksiz dolduran 568 kişiye ulaşılmıştır. Çalışmanın güç ve örneklem düzeyi Sarı ve ark. (2021)'nin çalışması referans alınarak

hesaplanmıştır. Sarı ve ark. (2021)'nin çalışmasında n=259 katılımcı çalışmada dahil edilmiştir Sarı ve ark., (2021)'nin çalışmasına göre çalışmada dahil edilmesi planlanan alt boyut puanları baz alındığında bizim çalışmamızda engellilere yönelik tutum düzeyleri için güç düzeyi 0,90, düşünce alt boyutu için güç düzeyi 0,93 ve davranış alt boyutunda ise 0,81 güç düzeyinin yakalandığı görülmüştür (Çalışmalarda 0.70 ve üzerinde olan değerlerin geçerli ve 0.80 ise oldukça yeterli olacağı ön görülür).

Ayrıca çalışmamızın etki büyüklüğü düzeyinin 0,45, 0,52 ve 0,41 olduğu ve bu etki büyüklük düzeylerinin yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir (0.10 az, 0.25 orta ve 0.40 büyük etki büyüklüğü olarak ifade edilir). Özetle çalışmanın yeterli güce sahip olduğu ve etki büyüklüğü düzeyinin ise oldukça yeterli olduğu görülmektedir.

2.1.2. Çalışmaya Alınma ve Dışlanma Kriterleri

Araştırmaya Dahil Edilme Kriterleri

Araştırmaya katılmaya gönüllü olmak.

Hemşirelik bölümü öğrencisi olmak.

Araştırmadan Dışlanma Kriterleri

Katılımcının formu eksik veya hatalı doldurması.

2.2. Veri Toplama Araçları

Sosyodemografik Soru Formu: Katılımcılara ait cinsiyet, yaş, sınıf, ekonomik durum, büyüdüğü yer, aile ve çevresinde engelli birey varlığı ve bakımı ile ilgili sorular bulunan, literatür bilgileri doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan formdur.

Engellilere Yönelik Çok Boyutlu Tutum Ölçeği:

Bu ölçek, Findler et al. (2007) tarafından geliştirilen "The multidimensional attitudes scale toward persons with disabilities (MAS)" formunun Yelpeze ve Türküm (2018) tarafından Türkçe'ye çevirisi, uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılarak kullanılmıştır. Bu ölçekte 3 alt boyut ve 31 madde (duygu 14 madde, düşünce 9 madde, davranış 8 madde) bulunmaktadır. Beşli likert tipi ölçekte 'kesinlikle katılıyorum (+5), katılıyorum (+4), kararsızım (+3), katılmıyorum (+2), kesinlikle katılmıyorum (+1) olmak üzere 5 seçenek bulunmaktadır. Ölçekte duygu boyutundaki 11 (1, 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 12, 14, 15) ve davranış boyutunda 6 (1, 2, 3, 4, 5, 6) negatif madde ters kodlandıktan sonra her bir boyut ve toplam ölçek için puan hesaplanabilmektedir. Ölçekten alınabilecek puan 31 ile 155 puan arasında değişmektedir. Puanın yüksekliği olumlu tutuma işaret etmektedir. Ölçek güvenilirliği için Yelpeze ve Türküm (2018) tarafından hesaplanan Cronbach Alfa değerleri sırasıyla toplam ölçek için 0.90 duygu alt boyutu 0.88, düşünce alt boyutu için 0.89 ve davranış alt boyutları 0.84 olarak bulunurken bizim çalışmamızda toplam ölçek için Cronbach alfa değeri 0.82, duygu alt boyutu 0.83, düşünce alt boyutu 0.94, davranış alt boyutu 0.83 bulunmuştur.

Tablo 1. Öğrencilerin bireysel özelliklerine göre dağılımı (n=568)

		Ort.	SS
Yaş		20,62	1,45
		n	%
Cinsiyet	Erkek	116	20,4
	Kadın	452	79,6
Sınıf	1.sınıf	181	31,9
	2.sınıf	96	16,9
	3.sınıf	146	25,7
	4.sınıf	145	25,5
Ekonomik Durum	Gelir giderden az	112	19,7
	Gelir gidere eşit	384	67,6
	Gelir giderden fazla	72	12,7
Yaşanılan Yer	İl	327	57,6
	İlçe	153	26,9
Ailesinde engelli birey olma durumu	Köy	88	15,5
	Var	47	7,7
Ailede engelli bireyin engel türü	Yok	521	92,3
	Zihinsel	13	27,6
	Ortopedik	10	21,3
	İşitme	6	12,8
Ailede engelli bireye bakan kişi	Görme	10	21,3
	Diğer	8	17,0
	Anne	24	51,1
Yakın çevrede engelli birey olma durumu	Baba	6	12,8
	Kardeş	1	2,1
	Diğer	16	34,0
Yakın çevrede engelli bireyin engel türü	Var	238	41,9
	Yok	330	58,1
	Zihinsel	134	56,5
	Ortopedik	48	20,1
Yakın çevrede engelli bireye bakan kişi	İşitme	22	9,2
	Görme	13	5,4
	Diğer	21	8,8
Yakın çevredeki engelli bireye bakan kişi	Anne	160	67,2
	Baba	7	2,9
	Kardeş	6	2,5
	Diğer	65	27,4

2.3. Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel değerlendirmesi için Statistical Package for the Social Sciences 22 (SPSS) paket programı kullanılarak ortalama, yüzde, çeyreklik, Mann Whitney U, Kruskal Wallies testleri kullanılmıştır. Tüm sonuçlar için önemlilik testlerinde anlamlılık $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

2.4. Araştırmanın Etik İzni

Bu çalışma için 25.11.2021 tarih ve 102 protokol numaralı onay ile Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul'undan izin alınmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere araştırma hakkında bilgi verilmiş, "Bilgilendirilmiş Onam" ile onayları alınmıştır. Engellilere Yönelik Çok Boyutlu Tutum Ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışmasını yapan Yelpaze'den e-posta yoluyla yazılı izin alınmıştır.

2.5. Veri Toplama Süreci

Veriler etik kurul ve kurum izni alındıktan sonra, gönüllülük esasına dayalı olarak çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Öğrencilere öğretim üyeleri aracılığıyla yönlendirilen anketin cevaplanma süresi yaklaşık 10 dakikadır.

2.6. Araştırma Soruları

Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre engelli bireylere karşı tutum ve davranışları nasıldır?

Öğrencilerin engelli bireylere karşı tutum ve davranışları ne düzeydedir?

Öğrencilerinin farklı türde engeli olan bireylere karşı tutum ve davranışları arasında fark var mıdır?

3. BULGULAR

Öğrencilerin bireysel özelliklerine göre dağılımı incelendiğinde yaş ortalamasının $20,62 \pm 1,45$ olduğu, %79,6'sının kadın, %31,9'unun 1.sınıf, %67,6'sının geliri giderine eşit, %57,6'sının yaşadığı yerin il olduğu bulundu.

Katılımcıların %7,7'sinin ailesinde engelli birey bulunduğu, engelli bireyin %27,6'sının zihinsel, %21,3'ünün ortopedik, %12,8'inin işitme, %21,3'ünün görme, %17'sinin diğer türlerde engeli olduğu; engelli bireyin bakımını üstlenen kişiye bakıldığında %51,1'inin bakımını annesinin gerçekleştirdiği görüldü.

Katılımcıların %41,9'unun yakın çevresinde engelli birey bulunduğu, engelli bireyin %56,5'inin zihinsel, %20,1'inin ortopedik, %9,2'sinin işitme, %5,4'ünün görme, %8,8'inin diğer türlerde engeli olduğu, engelli bireyin bakımını üstlenen kişiye bakıldığında %67,2 'sinin bakımını annesinin gerçekleştirdiği görüldü.

Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre engelli bireylere karşı tutum ve davranışları Tablo 2'de sunuldu. Buna göre kadınların düşünce alt boyut puanı ve davranış alt boyut puanı erkeklere göre anlamlı derecede yüksek bulundu ($p=0,00$). Katılımcıların büyüdüğü yere bakıldığında, ilde yaşayan öğrencilerin düşünce alt boyut puanı ve davranış alt boyut puanı ilçe ve köyde yaşayan öğrencilere göre anlamlı derecede yüksekti ($p=0,00$; $p=0,03$). Engellilikle ilgili ders almayan öğrencilerin duyu alt boyut puan ortalamasının, ders alan öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu görüldü ($p=0,00$). Bireylerin sınıf, ailede engelli olma durumu

ve yakın çevrede engelli olma durumuna bakıldığında alt boyutlar arasında anlamlı farklılık tespit edilmedi ($p < 0,05$).

Öğrencilerin engellilere yönelik tutum ve davranışları incelendiğinde öğrencilerin engellilere yönelik tutumları, duygu alt boyutunun aritmetik ortalaması ($\bar{x}=3,05$) düşünce alt boyutunun aritmetik ortalaması ($\bar{x}=3,98$), davranış alt boyutunun aritmetik ortalaması ($\bar{x}=4,07$) olarak bulundu. Diğer

bir ifadeyle araştırmaya katılan öğrencilerin engellilere yönelik tutumları duygu alt boyutunda orta, davranış ve düşünce alt boyutunda olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Öğrencilerin farklı engel türlerine karşı engelli birey tutumlarına bakıldığında duygu, düşünce ve davranış alt boyutlarında anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edildi ($p > 0,05$).

Tablo 2. Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre engelli bireylere karşı tutum ve davranışları

Sosyodemografik özellikler	Duygu alt boyutu puanı				Düşünce alt boyutu puanı				Davranış alt boyutu puanı			
	Ort.	SS	1.Çeyrek	3.Çeyrek	Ort.	SS	1.Çeyrek	3.Çeyrek	Ort.	SS	1.Çeyrek	3.Çeyrek
Cinsiyet												
Kadın	3,06	0,66	2,57	3,57	4,07	0,72	3,77	4,77	4,15	0,64	3,87	4,62
Erkek	3,03	0,65	2,50	3,48	3,63	0,85	3,00	4,19	3,76	0,65	3,12	3,48
Z			-0,53				-5,17				-5,90	
p			0,59				0,00				0,00	
Sınıf												
1.Sınıf	3,07	0,63	2,60	3,57	3,94	0,78	3,50	4,55	4,14	0,60	3,75	4,62
2.Sınıf	2,98	0,64	2,50	3,35	4,09	0,71	3,66	4,77	4,02	0,73	3,53	4,50
3.Sınıf	3,12	0,65	2,71	3,07	4,00	0,73	3,55	4,66	4,05	0,67	3,75	4,50
4.Sınıf	3,02	0,72	2,46	3,00	3,94	0,84	3,55	4,55	4,02	0,68	3,56	4,50
χ^2			3,40				1,91				2,56	
p			0,33				0,59				0,46	
Büyüdüğü yer												
İl	3,08	0,68	2,57	3,64	4,08	0,72	3,66	4,77	4,13	0,64	3,12	4,25
İlçe	3,01	0,67	2,46	3,50	3,84	0,86	3,27	4,50	4,00	0,71	3,00	4,12
Köy	3,05	0,58	2,57	3,41	3,86	0,73	3,47	4,44	3,96	0,65	3,00	4,12
χ^2			0,89				11,43				6,63	
p			0,63				0,00				0,03	
Ailede engelli birey varlığı												
Evet	3,09	0,69	2,57	3,00	4,10	0,79	3,58	4,88	4,21	0,55	3,87	4,75
Hayır	3,05	0,66	2,57	3,07	3,97	0,77	3,55	4,66	4,06	0,67	3,62	4,50
Z			-0,14				-0,91				-1,14	
p			0,88				0,36				0,25	
Yakın çevrede engelli birey varlığı												
Evet	3,04	0,66	2,50	3,57	3,94	0,73	3,44	4,55	4,05	0,61	3,62	4,50
Hayır	3,07	0,66	2,57	3,57	4,01	0,80	3,66	4,66	4,08	0,70	3,62	4,62
Z			-0,59				-1,57				-1,05	
p			0,55				0,11				0,29	
Engellilikle ilgili ders alma												
Evet	2,35	0,61	2,94	3,71	3,96	0,76	3,55	4,63	3,98	0,77	3,53	4,59
Hayır	2,56	0,65	2,50	3,50	3,98	0,77	3,55	4,66	3,98	0,77	3,65	4,50
Z			-3,34				-0,37				-0,05	
p			0,00				0,70				0,95	

Z: Mann Whitney U χ^2 : Kruskal Wallis

Tablo 3. Öğrencilerin engellilere yönelik tutum ve davranışları

Alt Boyutlar	Madde Puanı		
	Min – Max	Ort.	SS
Duygu	1 – 5	3,05	0,66
Düşünce	1 – 5	3,98	0,77
Davranış	1 – 5	4,07	0,66

Tablo 4. Öğrencilerin farklı engel türlerine karşı engelli bireylere tutumları

Alt Boyutlar	Ailede engelli birey türü	n	Ort	SS	1.Çeyrek	3.Çeyrek	χ^2	P
Duygu	Zihinsel	13	3,15	0,70	2,71	3,85	3,77	0,43
	Ortopedik	10	3,14	0,99	2,26	4,28		
	İşitme	6	3,00	0,32	3,00	3,30		
	Görme	10	3,21	0,73	2,51	3,80		
	Diğer	8	2,60	0,65	2,42	2,89		
Düşünce	Zihinsel	13	4,09	0,82	3,72	4,88	2,21	0,69
	Ortopedik	10	4,10	0,88	3,63	4,27		
	İşitme	6	3,77	0,78	3,00	4,41		
	Görme	10	4,38	0,61	3,77	5,00		
	Diğer	8	4,11	0,82	3,36	4,88		
Davranış	Zihinsel	13	4,21	0,53	3,93	4,75	2,63	0,62
	Ortopedik	10	4,30	0,63	3,78	4,81		
	İşitme	6	4,27	0,65	3,93	4,75		
	Görme	10	4,23	0,60	3,59	4,87		
	Diğer	8	4,00	0,38	3,75	4,21		

χ^2 : Kruskal Wallis

4. TARTIŞMA

Bu araştırmada bir devlet üniversitesinde okuyan hemşirelik öğrencilerinin engelli bireylere karşı tutum ve davranışları incelendi.

Çalışmamızda öğrencilerin engelli bireylere karşı düşünce ve davranış alt boyutunda olumlu, duygu alt boyutunda orta düzeyde tutuma sahip olduğu görüldü. Benzer şekilde Seccombe (2007) yaptığı çalışmada hemşirelik öğrencilerinin olumlu tutuma sahip olduğunu ifade etmiştir. Sarı ve ark. (2021)'nin yaptığı çalışmaya bakıldığında öğrencilerin engelli bireylere yönelik tutumları incelendiğinde duygu ve davranış alt boyutlarında olumsuz tutuma sahip olduğu, düşünce alt boyutunda ise olumlu tutuma sahip olduğu, Özdemir ve Karadağ (2021)'in yaptığı çalışmada hemşirelik öğrencilerinin özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumunun orta düzeyde olduğu, Şahin ve Akyol (2010)'un yaptığı çalışmada hemşirelik ve tıp öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumlarına bakıldığında, tıp öğrencilerinin hemşirelik öğrencilerine göre olumlu tutuma sahip olduğu, benzer şekilde yapılan başka bir çalışmaya bakıldığında hemşirelerin engelli bireylere yönelik tutumlarında olumsuz duygularının daha yüksek olduğu bulundu (Levis and Stenfert-Kroese, 2010). Bu bulgulara paralel olarak lisans öğrencileri ile yapılan bir

çalışmada öğrencilerin engelli bireylere yönelik tutumunun negatif düzeyde olduğu belirlenmiştir (Zayed, et al., 2018). Farklı bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada engelli bireylere yönelik tutumun orta düzeyin biraz üzerinde olduğu bildirilmiştir (Kritsotakis et al., 2017). Yapılan diğer çalışmalara göre, çalışmamıza dahil olan öğrencilerin engelli bireylere karşı daha olumlu tutuma sahip olduğu söylenebilir. Hemşirelik öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumlarının olumlu olması, hem bu bireyler için hem de bu bireylere bakım verenler için oldukça önemlidir. Hemşirelerin olumlu tutumu sonucunda engelli bireylerin sağlık hizmetlerinden etkin bir şekilde yararlanacağı düşünülmektedir. Toplum ile iç içe olan hemşirelerin, toplumdaki bireyleri etkilemesi sonucu bu bireylere yönelik tutumların daha olumlu olması kaçınılmazdır.

Öğrencilerin ailesinde ve yakın çevresinde engelli birey varlığının, engelli bireylere yönelik tutumları arasında bir farklılık yaratmadığı bulundu. Yapılan çalışmalara bakıldığında, bizim çalışmamıza benzer şekilde katılımcıların engelli bireylere yönelik tutumlarının ailesinde ve yakın çevresinde engelli birey varlığının etkilemediği bulunmuştur (Yaralı, 2015; Sarı ve ark., 2010; Şahin ve Bekir, 2016; Açık ve Narinç, 2020). Bu durum ailesinde ya da yakın çevresinde

engelli birey bulunan katılımcıların sayıca az olmasından kaynaklanabilir. Bu konuda ileride yapılacak araştırmalarda daha geniş örneklem grubuyla çalışılabilir.

Cinsiyete göre engelli bireylere karşı tutum ve davranışlara bakıldığında literatürde farklı sonuçlar bulunmaktadır. Bazı araştırmalar erkek öğrencilerin tutumlarının daha olumlu olduğunu belirtirken (Şahin, 2016; Altunhan, 2021; Girli ve ark., 2016; Açak ve Narinç, 2020; Çalbayram ve ark., 2018) bazı araştırmalar kadın öğrencilerin daha olumlu tutuma sahip olduğunu bulmuştur (Şahin ve Akyol, 2010; Yaralı, 2015; Keklice ve Ünsar, 2021). Bizim çalışmamızda ise düşünce alt boyutunda, kadınların erkeklere göre daha olumlu tutuma sahip olduğu bulundu. Kadınların erkeklere göre engelli bireylere karşı daha olumlu tutuma sahip olması, kadınların şefkat ve anaçlık özelliklerine sahip olmasından kaynaklanabilir.

Çalışmamızda öğrencilerin engelli bireylere karşı tutumlarının sınıf düzeyine bağlı değişmediği görüldü. Yapılan çalışmalara bakıldığında öğrencilerin engelli bireylere karşı tutumlarının sınıf düzeyine göre farklılık gösterdiğini belirten araştırmalar (Kargın ve Baydık, 2002) olduğu gibi sınıf düzeyine göre farklılık göstermeyen çalışmalar da (Sarı ve ark., 2010; Açak ve Narinç, 2020) vardır. Bu sonuca göre, sınıf düzeyinin engelli bireylere karşı tutumları açıklamada tek başına yeterli olmadığı, başka değişkenlerle birlikte incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Engellilikle ilgili ders almayan öğrencilerin ders alan öğrencilere göre duyu alt boyutunda daha olumlu tutuma sahip olduğu görüldü. Yapılan bazı çalışmalarda ders alan öğrencilerin, engelli bireylere karşı tutumlarının daha olumlu olduğu (Oermann and Lindgren, 1995; Lindgren and Oermann, 1993; Top, 2018; Şahin ve Güldenoğlu, 2013) bazı çalışmalarda ise ders alıp almama durumunun tutumları etkilemediği görülmüştür (Kaldık, 2022; Şahin ve Bekir, 2016). Bizim çalışmamızda ders almayan öğrencilerin olumlu tutuma sahip olması; ders alan kişilerin sayıca az olması, doğrudan engellilere yönelik dersin olmaması ya da eğitim için ders saatinin kısıtlı olmasından kaynaklanabilir.

Çalışmamızda anne ve baba eğitim durumunun engelli bireylere karşı tutumları etkilemediği görüldü. Yapılan diğer çalışmalara bakıldığında bizim çalışmamıza benzer sonuç bulunmuştur (Kaldık, 2022; Gedik ve Toker, 2018; Şahin ve Bekir, 2016; Ünal ve Yıldız, 2017). Anne ve baba eğitim durumunun engelli bireylere karşı tutumları değiştirmede etkili olmadığı bulundu.

5. SONUÇ

Öğrencilerin engelli bireylere karşı olumlu tutum sergilediği görüldü. Kadınların engelli bireylere yönelik tutumları erkeklere göre daha olumlu bulundu. Öğrencilerinin farklı türdeki engel durumlarına karşı tutum ve davranışları arasında bir farkın olmadığı bulundu. Engellilikle ilgili ders almayan öğrencilerin duyu alt boyut puan ortalaması anlamlı derecede yüksek bulundu.

Hemşireliğe katkıları;

Katılımcıların özellikle erkek öğrencilerin engelli bireylere yönelik tutumlarının daha olumlu yönde değişmesi için sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler işbirliği içinde engellilere yönelik farkındalığı arttıracak panel, seminer gibi programları düzenleyebilir.

Engellilerle ilgili ders alan öğrencilerin duyu alt boyut tutumunun, ders almayan öğrencilere göre daha olumsuz olmasının nedeni olarak engellilik dersinin yetersiz düzeyde olması olabilir. Okullarda engellilerle ilgili kitap okuma, makale okuma gibi etkinliklerle birlikte konusu engelliler olan etkinlikler düzenlenebilir ve öğrencilerin temasını arttırmak için okullara engelli bireyler davet edilebilir.

Hemşireler, engelli bireylerle yakın temasta bulunan meslek grubudur. Her ne kadar engelli bireylere karşı davranış ve tutumları olumlu olsa da bu davranış ve tutum oranını daha olumlu hale getirebilmek için öğrencilerin engelli bireylerle ilgili seçmeli ders alma oranını arttırmanın, öğrencilerin bu konuda farkındalığını arttıracaklarını, hem engelli bireyler adına hem hemşirelik mesleği adına daha iyi sonuçlar vereceğini düşünmekteyiz.

KAYNAKLAR

- [1] Açak M, Narinç Ç. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (Malatya İl Örneği). GERMENİCA Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. 2020;1(1),18–27.
- [2] Altunhan A, Bayer R, Açak MZ. Mardin Artuklu Üniversitesi Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi. 2021;4(1), 61-69.
- [3] Apaydın R, Barış İ. Toplumda Engelli Bireylere Yönelik Tutumun Sağlık Çalışanları Bağlamında Değerlendirilmesi. Ufku Ötesi Bilim Dergisi. 2021;21(1), 22-39.
- [4] Çalbayram NÇ, Aker MN, Akkuş B, Durmuş FK, Tutar S. Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumları. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi. 2018;7(1),30-40.
- [5] Findler L, Vilchinsky N, Werner S. The multidimensional attitudes scale toward persons with disabilities (MAS): Construction and validation. Rehabil Couns Bull. 2007;50,166-176.
- [6] Gedik Z, Toker H. Üniversite Öğrencilerinin Engelli Bireylere Yönelik Tutumları Ve Sosyal Beğenirlik Düzeyleri. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi. 2018;(1),111-116.
- [7] Girgin AB, Balcı B. Fiziksel Engelli Çocuk ve Ailesinin Evde Bakım Gereksinimi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2015;4(2).
- [8] Girli A, Sarı HY, Kırkım G, Narin S. University Students' Attitudes Towards Disability And Their Views On Discrimination. Int J Dev Disabil. 2016;62(2),98-107.
- [9] Kaldık B. Üniversitedeki Z Kuşağı'nın Engelli Bireylere Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma. Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2022;23(1), 39-53.
- [10] Kargın T, Baydık B. Kaynaştırma Ortamındaki İşiten Öğrencilerin İşitme Engelli Akranlarına Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi. 2002;3(2) 27-39.

- [11] Keklicek İ, Ünsar AS. Üniversite Düzeyinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Engelli Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Sağlık Alanında Eğitim Görmenin Pozitif Bir Etkisi Var mıdır? Bir Gözlemsel Çalışma. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2021; 6(3),149-157
- [12] Kritsotakis G, Galanis P, Papastefanakis E, Meidani F, Philalithis AE, Kalokairinou A, Sourtzi P. Attitudes towards people with physical or intellectual disabilities among nursing, social work and medical students. Journal of Clinical Nursing. 2017;26(23–24), 4951–4963.
- [13] LEWIS S, Stenfert-Kroese B. An Investigation Of Nursing Staff Attitudes And Emotional Reactions Towards Patients With Intellectual Disability in a General Hospital Setting. Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities. 2010;23(4),355-365.
- [14] Lindgren CL, Oermann MH. Effects Of An Educational Intervention On Students' Attitudes Toward The Disabled. J Nurs Res. 1993;32(3),121-126.
- [15] Oermann MH, Lindgren L. An Educational Program's Effects On Students' Attitudes Toward People With Disabilities: A 1-Year Follow- Up. Rehabilitation Nursing. 1995;20(1),6-10.
- [16] Özdemir T, Karadağ G. Hemşirelik Öğrencilerinin Özel Gereklinimi Olan Bireylere İlişkin Tutumlarını Etkileyen Faktörler. Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi. 2021;3(2) :96-106.
- [17] Sarı H, Yılmaz E, Bağcı Aslan Ö, Gökdağ H. Çocuk Gelişimi Programı Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumları ile İletişim Becerileri Arasındaki İlişki. Milli Eğitim Dergisi. 2021;50(230);57-73.
- [18] Sarı HY, Bektaş M, Altıparmak S. Hemşirelik Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. Yeni Tıp Dergisi. 2010; 27(2), 80-83.
- [19] Sarı KS. Görme Engellilerle Baskı Karşıtı Uygulama: Kesişimsel Perspektif Temelinde Niteliksel Bir Araştırma [tez]. Hacettepe Üniversitesi; 2021.
- [20] Seccombe JA. Attitudes towards disability in an undergraduate nursing curriculum: The effects of a curriculum change. Nurse Educ Today. 2007;27(5):445-51.
- [21] Şahin H, Akyol AD. Evaluation Of Nursing And Medical Students' Attitudes Towards People With Disabilities. Journal Of Clinical Nursing. 2010;19(15-16), 2271-2279.
- [22] Şahin H, Bekir H. Üniversite Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2016;20(3), 767-779.
- [23] Şahin F, Güldenoğlu B. Engelliler Konusunda Verilen Eğitim Programının Engellilere Yönelik Tutumlar Üzerindeki Etkisi. Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2013;2(1), 214-239.
- [24] T.C. Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni (https://www.aile.gov.tr/media/111110/eyhgm_istatistik_bulteni_mayis2022.pdf) Erişim Tarihi: 10.04.2022.
- [25] Top E. 14 Haftalık Özel Eğitim Dersi Uygulamasının Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ve Engellilere Yönelik Tutumlarına Etkisi. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi. 2018;9(3),174-183.
- [26] Ünal V, Yıldız M. Üniversite gençliğinin engellilere yönelik tutumlarının incelenmesi: Sivas örneği. The Journal of Academic Social Science Studies. 2017;57, 341-358.
- [27] Yaralı D. Öğretmen Adaylarının Özel Gereklinimli Bireylere Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Journal of Education Faculty. 2015;17(2), 431-455.
- [28] Yelpaze İ, Türküm AS. Engellilere Yönelik Çok Boyutlu Tutum Ölçeğinin Türk Kültürüne uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi. 2018;8(14), 168-187.
- [29] Zayed KN, Al Qaryouti IA, Al Mamari M. Factors Affecting Attitudes of Undergraduate Students. International Journal for Research in Education. 2018;42(1),264– 277.

How to cite this article: Subay N, Demircioğlu A, Karakaya Ş, Güler A, Bayram N, İntepe SS, Sadak E, İlhan M, Kiraz E, Nirgiz C, Gür K. Bir devlet üniversitesinde okuyan hemşirelik öğrencilerinin engelli bireylere karşı tutum ve davranışları. Journal of Health Sciences and Management 2022; 3: 53-59. DOI: 10.29228/JOHESAM.14